

Újszövetségi bevezetés

I. Mint irodalmi alkotás

Könyv és levélgyűjtemény

6 könyv és 21 levél = 27

Műfaj szerinti beosztásban

1. Történeti könyvek – 4 evangélium + 1 ApCsel
2. Levelek – tanítói könyvek
Pál írt 13 levelet (9 gyülekezetnek, 4 személynek = pásztori)
János írt 3 levelet
Péter írt 2 levelet
Jakab – Júdás 1 – 1
Ismeretlen író 1. (Zsidókhöz írt levél)
3. Próféta könyv 1

II. Az Újszövetség írói

Isten szerzése – emberek írták.

Az ihlettség kérdése 2Pt 1:20-21

2Tim 3:16

Két szemlélet: Diktációs ihletés (inspiráció)

Szubjektív ihletés

9 személy írta a 27 könyvet

Máté (1); Márk (1); Lukács (2); János (5); Pál (13); Jakab (1); Péter (2)

Júdás (1); Zsidókhöz írt levél írója ismeretlen.

I. Az Újszövetség nyelve

Görög – (koiné)

Latinra fordítva a IV. században – Jeromos (Szentésített kat. Fordítás.)

Ma több mint kétszáz nyelvre fordítva.

Magyarra az első teljes Írás: 1591 Károli Gáspár

II. Az Újszövetség könyveinek keletkezési ideje

Melyiket mikor írták?

Kezdetben csak az Ószövetség könyve volt az igei alap és Jézus élete, csodái, tanítása élőszóban terjesztve.

Feltételezés: Volt egy héber nyelvű „Ős-Márk” evangélium. Ebből merített Máté, Lukács?

Időrendben legkorábban Pál egyes leveli keletkeztek.

1 Thessalonikabeliekhez írt levél	52-ben Korintusból
2 Thessalonikabeliekhez írt levél	53-ban Korinthusból
Galáciai levél	55-ben Efézusból
1Korintusbeliekhez írt levél	56-ban Efézusból
2 Korintusbeliekhez írt levél	57-ben Macedoniából
Rómabeliekhez írt levél	58-ban Korintusból (3 hónapot töltött)
Filippibeliekhez írt levél	62-ben Római első fogságból
Efézusbeliekhez írt levél	62-ben Római első fogságból
Kolossébeliekhez írt levél	62-ben Római első fogságból
Filemonhoz írt levél	62-ben Római első fogságból
Máté evangéliuma	60-as évek elején
Márk evangéliuma	60-70 között
Lukács evangéliuma	70 előtt (Nem tud Jeruzsálem pusztulásáról)
1 Timótheushoz írt levél	65 körül
Titushoz írt levél	65 körül
2 Timótheushoz írt levél	66 – 67 (Második fogságból)

Egyes feltételezések szerint Pált már 64-ben kivégezték. Ha így történt az utolsó négy pásztori levelét is korábban írta.

Apostolok pásztori leveli:

Jakab	60-as évek / 70 előtt
Júdás	60-as évek / 70 előtt
1 Péter	64 körül
2 Péter	67 körül

János írásai a legkésőbbiek:

Evangélium	90 körül
A három levél	95 – 96 körül
A Jelenések könyve	96 – 100 között

III. A kanonizálás

„kánon” fogalma

Sok írás közül kellett kiválasztani. (Zsinatok foglalkoztak vele)

200 körülről van olyan felsorolás, amely a jelenlegi könyveket sorolja fel.

Végleges hitelesítés 325 – Niceai zsinat

Van sok apokrif írás!

- Hasznos olvasmányok –

Versekre osztás 1551 (Stephanus Róbert)

IV. A könyvek tartalma és üzenete

Máté: (Vámszedő volt, Jézus tanítványa)

Zsidóknak írta . . . 51 idézet az Ószövetségből

Nemzetségtáblázat Ábrahámig

Cél = Jézus a Zsidók Messiása!

Jézus beszédeire teszi a hangsúlyt

Hegyi beszéd – Farizeusokról (23)

(A törvény krisztusi értelmezése)

Márk: (Barnabás unokaöccse. Házuk a Gecsemánében. Vita miatta)

Rabszolgának, egyszerű embereknek írta.

Nincs nemzetségtáblázat

Több mint negyvenszer = azonnal

Jézus cselekedetein van a hangsúly.

Cél: Jézus a szolga (10:45)

Márk is szerepel benne = 14:50-52

Lukács: (Orvos, tudományos igényű – 1:1-3 - . Egyetlen nem zsidó származású író)

Jézus a világ megváltója.

Címzett: római előkelők rétege.

Nemzetségtáblázat = Ádámtól

Intim részletek: Bemerítő János születése

Jézus születése

Egyedülálló közlések: Irgalmas Samaritánus, Tékozló fiú, elveszett bárány, - drachma

János: (Jézus unokatestvére; „akit Jézus szeret”. Halász – Zebedeus fia, tanítvány.

5 írása az Újszövetségben.)

Negyedik Evangélium.

A három = szinoptikusok

János tudatosan más

Amit a többi nem ír,

Jézus Judeai működésén a hangsúly

Hangsúly a személyes találkozásokon

Cél: Jézus az Isten Fia

Nemzetségtáblázata = Isten

Jelképe = a sas

Jellegzetesség: sötétség és világosság

Jézus bemutatkozásai

A 21. Fejezet – toldalék a félreértések eloszlatására . . .

Apostolok Cselekedetei – írója: Lukács

Szentlélek munkájának könyve

Keresztyénség történelmének kezdete.

Két főhős:

Péter 1 – 12

Pál 13 – 28 (Lukács az ő tanítványa)

Az Evangélium terjedésének fontos állomásait mutatja be:

1. Zsidók megtérése
2. Áttörés a pogányok felé (Komornyik, Kornélius)
3. Pogánymisszió kibontakozása

4. Zsidó és pogánykeresztség kialakulása
5. A pogánykereszténység diadalútja.

Levelek: Pál és a többiek = 21 levél

Általában konkrét problémákban ír Pál: Kor.; Fil.; Gal.; Thessz.

Egyetemes tanítást ad a

Római levél – (Pál még nem járt ott)

Efézusi levél (körlevél)

Pásztori levelek személyeknek = 1 – 2 Tim., Titus

Különösen személyes hangvételű a Filemonhoz írt levél

A levelek nagy jelentősége:

- Egy Krisztusban elrejtett életű apostol gondolkodása
- Teológiai tisztánlátás: a bűnről, váltságról, kegyelemről, Jézus Krisztus személyéről, az üdvösségről
- A gyülekezet építés . . . a gyülekezeti fegyelem és jórend területén eligazítás.
- A törvény újszövetségi értékelése, szerepe, a törvényeskedés veszélye
- A hit által való új élet, amelynek gyümölcse a szent élet
- A szenvedés értelme és vállalása
- A lelki gondozásban példa és eligazítás

A zsidókhöz írt levél írója.

Katolikus álláspont: Pál

Protestáns: nem. – Miért nem?

- más a stílusa,
- nem ismeri jól a hébert
- a templom berendezését tévesen írja le (9:4)
- Pál minden levelét aláírásával hitelesíti

Jelenések könyve.

János látomásai a Patmosz szigetén

Jézus bemutatkozása . . . angyaltól vett kijelentések.

A 7 levél = Hét egyháztörténeti korszak?

Hét típusa a gyülekezeteknek, amelyekhez Jézus üzen.

Hét pecsétetes könyv pecsétjeinek felbontása

Sokak szerint:

- Az antikrisztusi korszak megpróbáltatásainak és szenvedéseinek leírása 6 – 18. Rész
- A gyülekezet Mennybeérkezése – a Sátán megkötötzetése
19. Fejezet
- Krisztus 1000 éves uralma 20: 1 – 6
- Utolsó ítélet 20: 7 – 15
- Az üdvözültek végső állapota 21 – 22

Az Újszövetség legfontosabb mondanivalója:

Jézus Krisztus személyének és váltságának a bemutatása.

Jézus Krisztus Isten és ember

Isten: értünk – hogy bemutassa, kijelentse

Gyógyítások, - halott támasztások

Szabadítások a sátán uralmától

Természet fölötti = halak, tengeren járás, kenyér

Feltámadása

Ember: elfárad ... megéhezik ... szenved, meghal ...

Önmaga érdekében soha nem veszi igénybe isteni hatalmát

Ember = értünk (Fil. 2:5-11)

Mit üzen az Ószövetség egy mai misszionáriusnak!

I. Isten a világmindenség teremtője

1Móz 1:1

Hogyan? Evolúciós menetrend szerint?

Az emberi lét lényege:

1:26-30 – Saját képére. (Személyiség hármassága – „Istenarc” bennünk, mint igény)

2:7 Két világból eredő lény

A hívő vallomásában: Neh. 9:6

Isten mindent jónak teremtett. 1Móz. 1:31

Helyes viszonyulás: Zsolt. 95:1-6 „boruljunk le ... essünk térdre”

II. Isten tulajdonságai, viszonyulása az emberhez

Zsolt 139:1-18

- Minden embert lát, figyel – cselekedet, szó, gondolat - (kamera, számítógépes tár)
- Mindentudó: 1-6
- Mindenütt jelenvaló: 7 –12
- Mindent előre tud és megtervez: 13-18; pl. József története. (Jelölj meg legalább még egy példát!)

III. Ismerteti a bűn, a rossz, a halál eredetét

Isten mindent jónak és az életre teremtett!

Lucifer (fényhordozó) bukása és földre vettetése

Ez. 28: 12-17 (jelképesen Tirus királyáról)

És. 14:12

Visszaigazolja az Újszövetség: 2Pt 2:4; Jud 6

Az ember a Sátán kísértésének engedve a bűn és a halál uralma alá kerül 1Móz. 3:1-24

A következmény:

1Móz 6:5, 8:21 – Szív gonoszsága

Zsolt 51:7 Benne születünk

Zsolt 14:3 A bűn egyetemes

Pld 20:9 Nem tudjuk magunkat megtisztítani

IV. Történelem az Isten oldaláról nézve

Ószövetség: Egyetemes történelem – a zsidók történelme

Az ember szaporodása ... szétszéledése – özönvíz ...

Rengeteg név (népek, uralkodók) események, háborúk ... földrajzi nevek ...

Bebizonyosodott, hogy hiteles (pl. És 37:33-37)

A bibliai történetírás különlegessége

Isten a történelem Ura!

Nem véletlenek az események sem az egyes ember, sem egy nép, nemzet
Életében.

Az események a bűnök következményeinek, Isten ítéletes és kegyelmes
cselekedeteinek a bonyolult láncolata, amelyekben mégis Isten örökkévaló és
eleve ismert, elhatározott tervei teljesülnek.

Pl. József egyiptomi küldetése

Kánaáni népek büntetése: 5Móz 18:10

Babiloni fogság oka: Jer. 25: 3-14

Isten a történelem Ura. (Círusnak =) Es 45:1-8

Ezek az elvek ma is igazak a történelemben – népek, országok történetében

Pl. Szovjetunió, mint Isten „ostora”, majd, mint széttört járom - ítélet alatt
(zsidók kiengedése)

Amerika evangéliumi küldetése – 1986-ban Scroon Lake = „papok”

(minden 10 misszionáriusból 9 amerikai)

V. Isten választott embereinek különleges jelentősége a történelemben.

Ábrahám. 1 Móz 12:1-3

Mózes Zsidó nép nemzeté formálása

Zsidó vallás kialakítása

Dávid Zsidó állam megerősödése

Héber irodalom, költészet megteremtése

Illés Prófétai küldetése Izrael felé

Királyokat ken fel 1.Kir 19:15-16

Dániel Babilon tartomány kormányzója Dán 2: 48-49 – Amikor a zsidókat
fogságra hurcolják.

Babilon birodalom 3. Számú vezetője; Dán 5:29-30

Méd - perzsa birodalom főkormányzója; Dán 6:1-3

Egyetemes jelentőségű kijelentések:

Jer 18:5-10; Jer 27:4-8

Hitler démonikus uralkodó volt, de üdvtörténeti jelentőségű küldetést is betöltött.

(Zsidók haza települése.)

VI. **A Biblia realitása és hitelességének erősítése, hogy senkit sem idealizál** – minden ember bűnös.

Ábrahám árnyoldala: „Sára a húgom” 1Móz 12:11-13

Hágár esete

Jákób csalásai

Dávid elbukása

Salamon elbukása

VII. **A zsidóság Isten választott népe – ez Isten választása, megmásíthatatlan.**

Ábrahámnak tett ígéret 1Móz 22:15-18

Mózesnek megerősített ígéret 2Móz 19:3-6

Nem érdem – nem nagyság miatt 5Móz 7:7-9

Kettős következmény:

- Kiemelkedő áldás, és nagy elvárás 5 Móz 28:1-14

Végigkíséri a zsidóság 4000 éves történetét

- Súlyos, kíméletlen büntetés a bűneiért 5Móz 28:15-19, 64-65

Ígéret a megtérés esetére 5 Móz 30:2-5

Ezek az isteni kijelentések végigkísérik Izrael népének történelmét!

Jövendölés az utolsó időkre.

Zak 8:3-8, 20-23. Összegyűjtés - népek jönnek

Megelőzi: Izrael megtérése Zak 12: 10-14

Népek támadása – Jézus megjelenése Zak 14:1-11

VIII. **Az egész Ószövetség a Messiás – a megváltó Jézus Krisztus eljövételét készíti elő.**

• Ígéret, hogy eljön a Messiás

Az ember bukásakor a Sátánnak 1 Móz 3:15

Ábrahámnak 1Móz 12:1-3, 22:18

Mózesnek 5Móz 18:15-

Szűztől Ézs 7:14

Gyermekként Ézs 9:5

Bethlehemben születik: Mik 5:1

Királyként számárháton vonul be Zak 9:9

Szenvedésének részleteit írja le Dávid Zsolt 22:2; 8-9; 15-19

Feltámadásának ígéretei: Zsolt 110:1

Csontjai ne törjenek meg Jn. 19:36, 2Móz 12:46

- A törvény előkészít a kegyelem elfogadására.

Törvény vagy kegyelem

I. Érvényben van-e a tízparancsolat?

Igen! Jézus = „nem azért ... betöltsem.”

Jézus egészen új értelmet ad a törvénynek.

Ó test = hangsúly a cselekedeten ... „Ezt tedd!”

Formálissá vált ...

Előírások tömegével pontosították (Talmud) – pl. szombat: 3000 m – 39 szög)

„Szűnyogot megszűritek – tevét elnyelitek”

„Ha a ti igazságotok nem több”

Jézus a szív területére teszi át a törvényt

Megmondott: „Ne ölj ...

„Ne paráználkodj ...

„Ne esküdj hamisan ...

„Szeresd felebarátodat, gyűlöld ...

II. Van-e valaki, aki betartja a tízparancsolatot?

Jézus álláspontja: Farizeus és a publikánus (Lk 18:9-14)

A gazdag ifjú (Lk 18:18-27)

János (1Jm 1:8 és 10) = Ha van igaz ember akkor Isten a hazug.

III. Akkor mire való a törvény?

Mit szolgál ha még érvényben van?

Gal 3:19- Gal 2:19-20

Róm 3:22-24! = Bűnismeretre, bűnbánatra vezet.

Az új teremtésben a törvényt – az élettelen kemény követelményrendszert – felváltja a bennünk lakozó Szentlélek – az élő Isten!

- Rámutat a bűnre = érzékeli
- Fájóvá teszi = bűnbánat
- Krisztushoz készítet ... megtisztulásra
- Erőt ad, Krisztust úrrá teszi
- Indít, készítet a testet a Lélek uralma alá rendelni Róm 6:10-14

IV. A törvényeskedés veszélye

1. A hívő élet gyakorlata – szokássá, követelménnyé, rutinná = élettelené válik. (Ige, ima, bizonyosság tevés ...)

2. Az istentiszteleti – gyülekezeti cselekvések liturgikus renddé, szabályozott kegyes emberi cselekedetté válik (igehallgatás, éneklés, szereplés, úrvacsora) - („éendi”)

3. A szolgálatok „szent cselekedetek” fontos de élettelenek ... Istenre emlékeztetnek, kegyes követelmények. (adakozás, igehirdetés ... pontos megjelenés, jó rend ...) De kihúlt mögüle a szeretet – vakká vált a szem, a rend követelménye a szentség követelménye fölé nőtt, a szeretetből fakadó megértésnek (jó rend követelménye = csend (gyerekek)

4. Lényeg:

- Törvény útja = emberre, emberi teljesítményre épít = dönts – akard, mondj le, tedd, adj, beszélj Jézusról, légy erős – Cselekedd és Isten segít!
- Kegyelem útja = Fogadd el Isten Krisztusban melletted döntött ... Vállald Krisztussal a halált. – Ne erőlködj = engedj neki – Hívd ... nyisd magad a Lélek számára. Add át a vezetést ... Figyelj és engedj a Lélek indításának, tiltásának (Megdicsőülés – engedelmesség)

5. Alapvető kérdések: mi történt velem az újjászületésben?

- Megerősödtem a jóra = figyelmem, követnem kell Jézust
- Kiderült, hogy semmi jóra nem vagyok képes = Gal 2:20

Mit jelent számomra Jézus Krisztus váltsága – a keresztt, a feltámadás

- Követnem kell Jézus példáját, aki az igazságért meghalt
- Vagy Róm 6:3-11 – Vele halál – Benne élet

Kibékíthetetlen ellentét = Gal 5:4-6

6. Mindegyik gondolkodásnak légköre, kisugárzása van!

Kegyelmi légkör = hála, öröm, bűn megítélése, a bűnös megértése ... Szeretet – Krisztusra mutató.

Törvényeskedő légkör: jó rend, fegyelem, komolyság, követelményrendszer. – Önmagunkra, felekezetünkre mutató.